

MASARYKOVA UNIVERZITA
PRÁVNICKÁ FAKULTA

VYŽIVOVACÍ POVINNOST A PRÁVO NA VÝŽIVNÉ

© Zdeňka Králíčková, prosinec 2021

PRAMENY

- LISTINA ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD
č. 2/1993 Sb.

Promlčení § 613 OZ
Započtení § 1988/1 OZ
Úroky z prodlení § 1970 OZ
Bezdůvodné obohacení § 1665 OZ
Zaopatř. z pozůstalosti § 1665 OZ

- OBČANSKÝ ZÁKONÍK - zejména část druhá
z. č. 89/2012 Sb.

- ZÁKON O REGISTROVANÉM PARTNERSTVÍ
z. č. 115/2006 Sb.

- ZÁKON O ŽIVOTNÍM A EXISTENČNÍM MINIMU
z. č. 110/2006 Sb.

- ZÁKON O NÁHRADNÍM VÝŽIVNÉM PRO NEZAOPATŘENÉ DÍTĚ
z. č. 588/2020 Sb.

- ZÁKON O MEZINÁRODNÍM PRÁVU SOUKROMÉM
z. č. 91/2012 Sb.

- NAŘÍZENÍ RADY (ES) č. 4/2009, 18. prosince 2008, o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a spolupráci ve věcech vyživovacích povinností

- PROTOKOL O PRÁVU ROZHODNÉM PRO VYŽIVOVACÍ POVINNOST, HAAG, 23. listopadu 2007, Úř. v. EÚ L 331

PROCESNÍ PRAMENY

- OBČANSKÝ SOUDNÍ ŘÁD
z. č. 99/1963 Sb., ve znění pozdějších předpisů
- ZÁKON O ZVLÁŠTNÍCH ŘÍZENÍCH SOUDNÍCH
z. č. 292/2013 Sb., ve znění pozdějších předpisů
- EXEKUČNÍ ŘÁD
z. č. 120/2001 Sb., ve znění pozdějších předpisů

LITERATURA

- *Hrušáková, M., Králíčková, Z., Westphalová, L. a kol.:* Rodinné právo. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2017.
- *Králíčková, Z., Hrušáková, M., Westphalová, L. a kol.:* Občanský zákoník II. Rodinné právo. Komentář. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2020.
- *Králíčková, Z., Telec, I.:* Vyživovací povinnost v novém občanském zákoníku. Bulletin advokacie, 2013, č. 3.
- *Nová, H., Těžká, O.:* Vyživovací povinnost. Praha: Linde, 1995.

POJEM VÝŽIVNÉ

- PATŘÍ DO SOUKROMOPRÁVNÍ INSTITUCE ZAOPATŘENÍ
- MAJETKOVÉ PRÁVO ODVOZENÉ OD STATUSOVÝCH (resp. obdobných) PRÁV RODINNÝCH
- ČÁST ZÁVAZKOVÉHO PRÁVA RODINNÉHO
 - POVINNOST DLUŽNÍKA (dát, konat, strpět)
 - PRÁVO VĚŘITELE (potřeby hmotné i nehmotné)

- VÝŽIVNÉ V ŠIRŠÍM SLOVA SMYSLU
- VÝŽIVNÉ V UŽŠÍM SLOVA SMYSLU - PLNĚNÍ (ALIMENTY)
 - V PENĚZÍCH
 - NATURÁLNÍ - osobní péče, poskytování bydlení

ÚČEL VÝŽIVNÉHO

- ZABEZPEČOVÁNÍ A ÚHRADA VŠECH ODŮVODNĚNÝCH POTŘEB OPRÁVĚNÉHO
 - ROZSAH: VIZ JEDNOTLIVÉ DRUHY VÝŽIVNÉHO

- ÚČELU LZE DOSÁHNOUT I JINAK
 - SMLOUVA O DŮCHOD § 2701 OZ
 - SMLOUVA O VÝMĚNKU § 2707 OZ
 - ÚPLATNÁ DĚDICKÁ SMLOUVA
 - DELIKT (ODŠKODNÉ) § 2962 OZ
 - POJISTNÉ A NEPOJISTNÉ SYSTÉMY

PODSTATA VÝŽIVNÉHO

- APROBACE zejm. MORÁLNÍCH ZÁSAD PRÁVEM
 - DESATERO
 - OKRUH OPRÁVNĚNÝCH A POVINNÝCH SE LIŠÍ DLE PRÁVNÍCH SYSTÉMŮ
 - KONTINENTÁLNÍ
 - ANGLOAMERICKÝ
 - ISLÁM
 - HISTORICKÉ ÚPRAVY v. MODERNÍ KODEXY (PEFL)

ZÁSADY

RODINNÁ SOLIDARITA, VZÁJEMNÁ POMOC, OCHRANA SLABŠÍ STRANY

- odvozenost od statusových (a jiných) práv rodinných:
 - manželství
 - registrované partnerství
 - rodičovství
 - příbuzenství (předkové a potomci)
- taxativní výčet osob povinných a oprávněných:
 - manželé/rozvedení manželé
 - registrovaní partneři/bývalí registrovaní partneři
 - příbuzní v řadě přímé
 - neprovdaná matka a těhotná žena (společné rodičovství)
 - nikoli druh a družka, nevlastní rodič, sourozenci, švagři ...
 - faktické dobrovolné plnění - význam dle § 1637/1 a 2966 OZ

- obecnost, nikoli objektivizace
- zásadně kogentnost (ale dohoda o výši, odbytné), nepřevoditelnost (ale postoupení splatných pohledávek u zletilých, odbytného), nepromlčitelnost
- zásadně stav odkázanosti na výživu (potřebnost)
- zásadně nespotřební charakter
- potencialita příjmů
- negativní kritérium - rozpor s dobrými mravy a zákaz zneužití § 2/3 a 8 OZ, 12/2 ZRP

„Rozpor s dobrými mravy jako důvod nepřiznání výživného dle § 96 odst. 2 ZOR je **spjat s jednáním osoby, která se přiznání výživného domáhá** a nikoli s jednáním osob jiných, ať již povinných, tj. těch, vůči kterým směřuje nárok na plnění vyživovací povinnosti, anebo osob třetích.“

- **zvláštní ochrana nezletilých nesvéprávných dětí**
 - zahájení řízení *ex offo*
 - procesní kumulace s jinými věcmi - otcovství, rozvod
 - lze přiznat i tři roky zpětně (2008: I PRO ZLETILÉ DĚTI)
 - promlčecí lhůta nepočíná a neběží
 - motivační a sankční prostředky: exekuce - přednostní pohledávka

PŘEDPOKLADY

- STATUS, resp. jeho obdoba
- ZÁSADNĚ STAV ODKÁZANOSTI NA VÝŽIVU - POTŘEBNOST OPRÁVNĚNÉHO (ne např. u manželů)
- MOŽNOSTI, SCHOPNOSTI A MAJETKOVÉ POMĚRY POVINNÉHO
- SOULAD S DOBRÝMI MRAVY, RESP. NEZNEUŽÍVÁNÍ

VZNIK

- *EX LEGE* SE VZNIKEM STATUSU, resp. jeho obdobou
- DOBROVOLNOST
- NENÍ-LI PLNĚNO, SOUD
 - ŽALOBA
 - NEZLETILÍ: i *ex offio*
- NEPROMLČITELNOST
- ROZHODNUTÍ JE DEKLARATORNÍ

DRUHY VÝŽIVNÉHO PODLE OBČANSKÉHO ZÁKONÍKU

- vyživovací povinnost rodičů k dětem (§ 915 - 919 OZ)
- vyživovací povinnost dětí k rodičům (§ 915 - 919 OZ)
- vyživovací povinnost mezi ostatními příbuznými (§ 915 - 919 OZ)
- vyživovací povinnost mezi manžely (§ 697 OZ)
- vyživovací povinnost mezi rozvedenými manžely (§ 760 - 763 OZ, obecné a tzv. sankční výživné)
- vyživovací povinnost otce k matce jeho dítěte (§ 920/1 OZ)
- vyživovací povinnost pravděpodobného otce k těhotné ženě (§ 920/2 OZ)

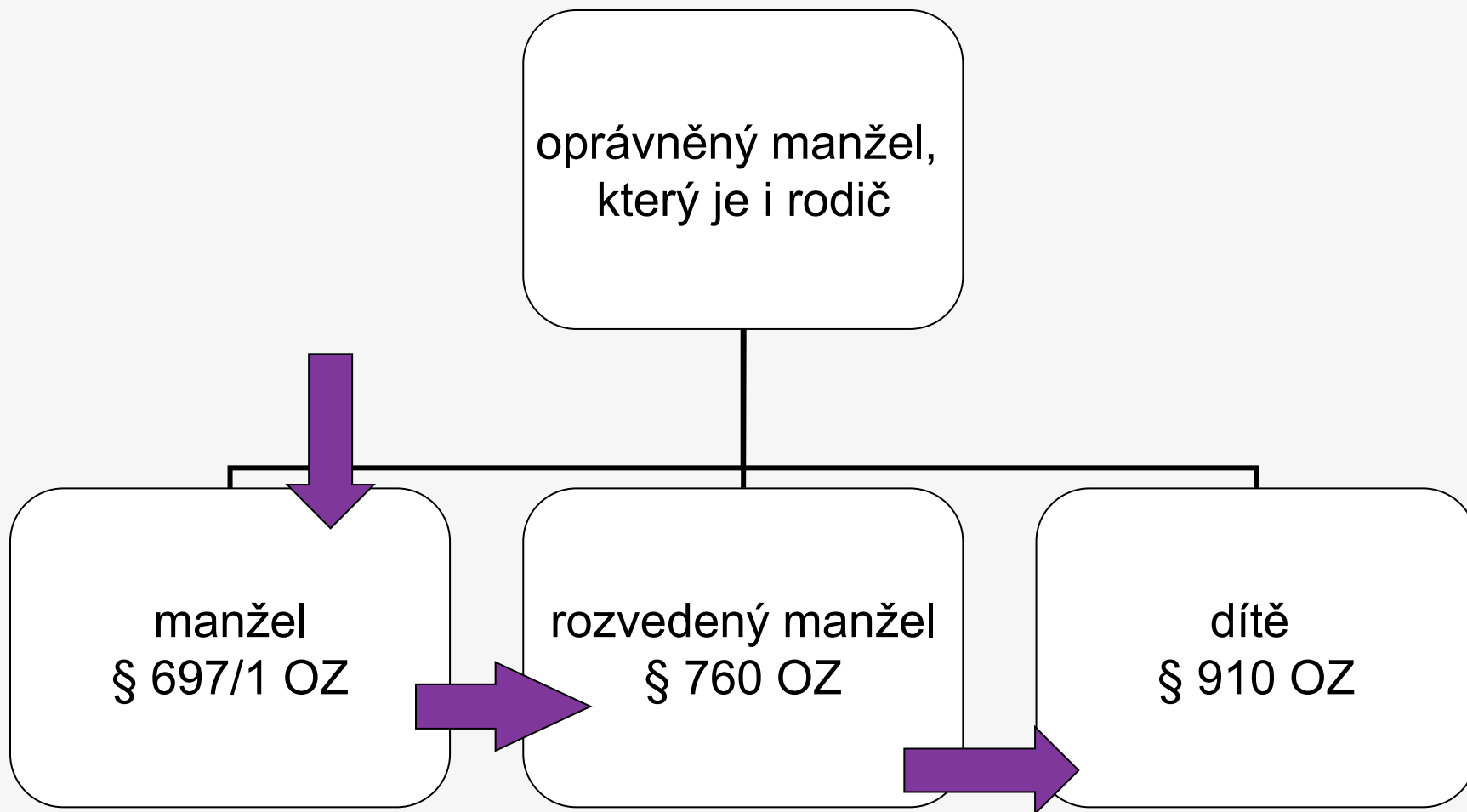
DRUHY VÝŽIVNÉHO PODLE ZÁKONA O REGISTROVANÉM PARTNERSTVÍ

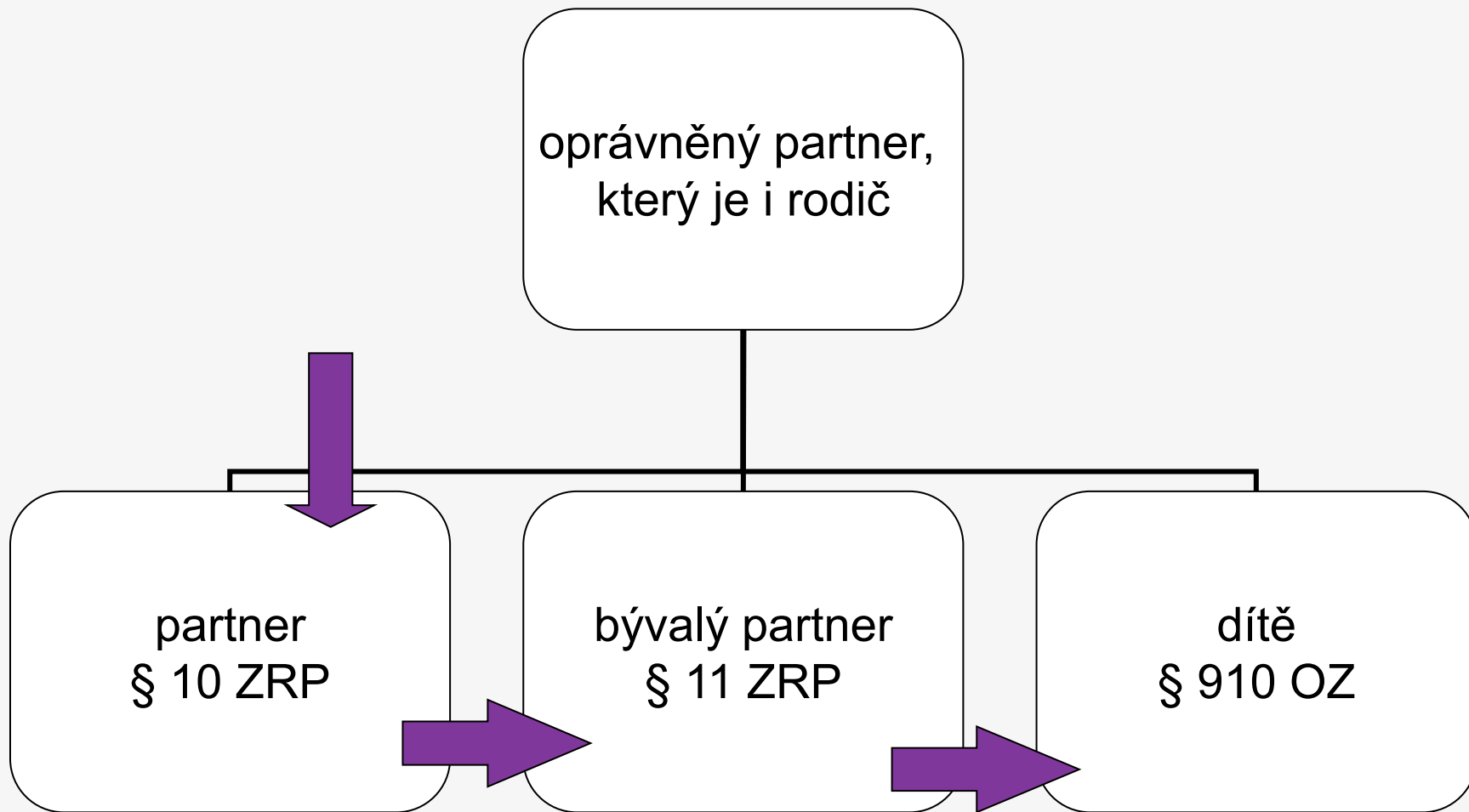
- vyživovací povinnost mezi partnery (§ 10 ZRP)
- vyživovací povinnost mezi bývalými partnery (§§ 11 ZRP, obecné a tzv. sankční výživné)

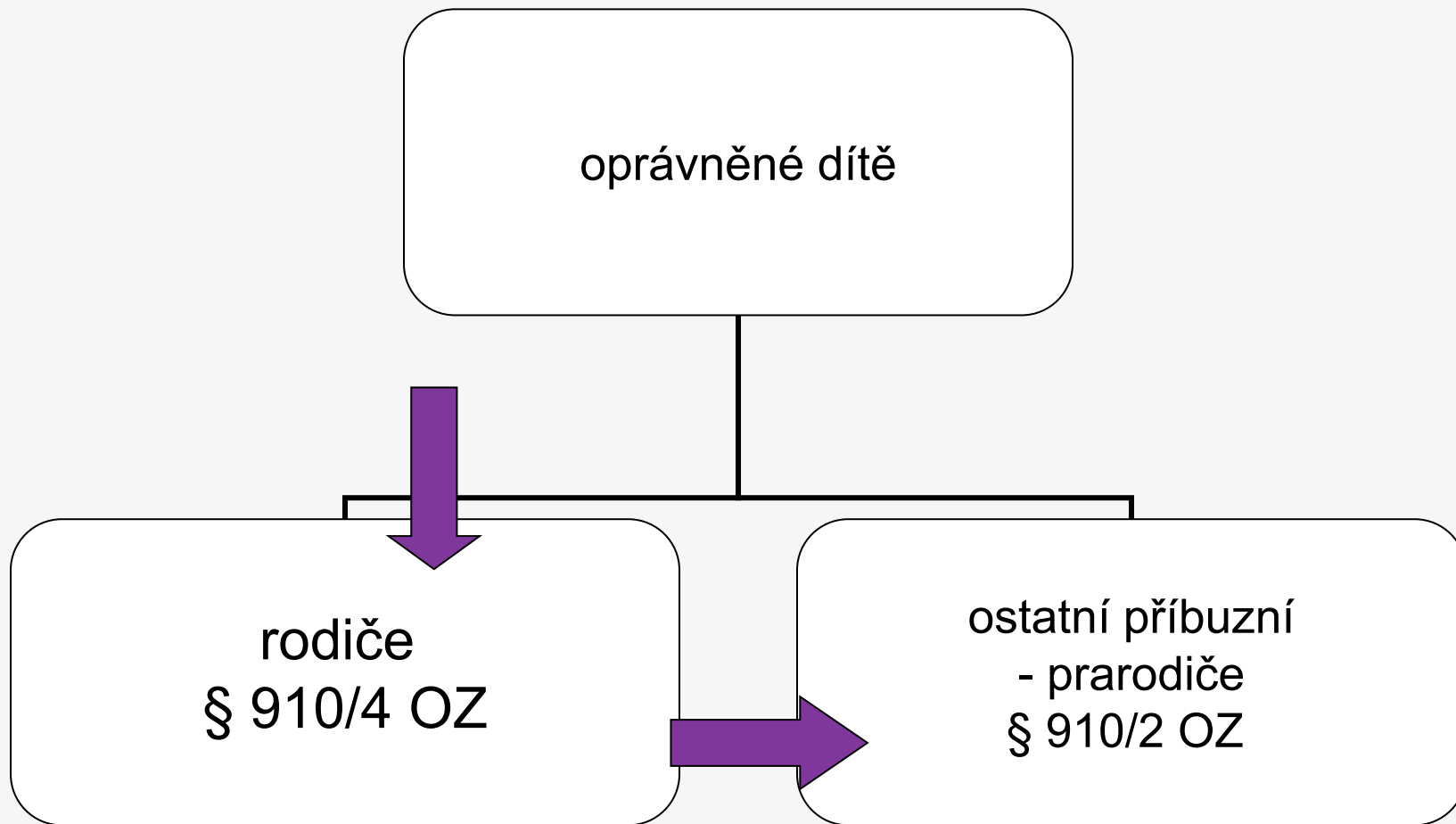

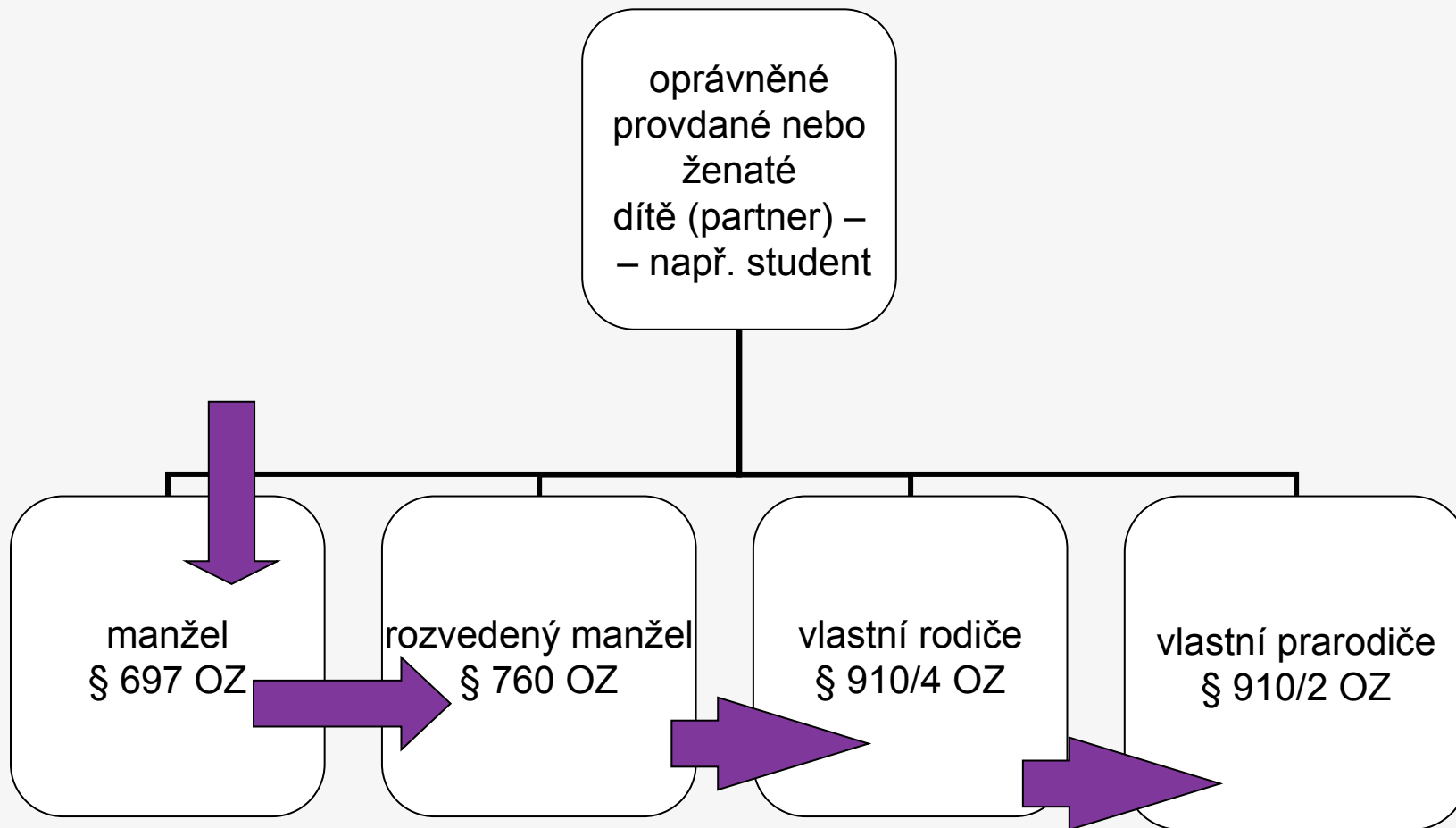
KONKURENCE JEDNOTLIVÝCH DRUHŮ VÝŽIVNÉHO

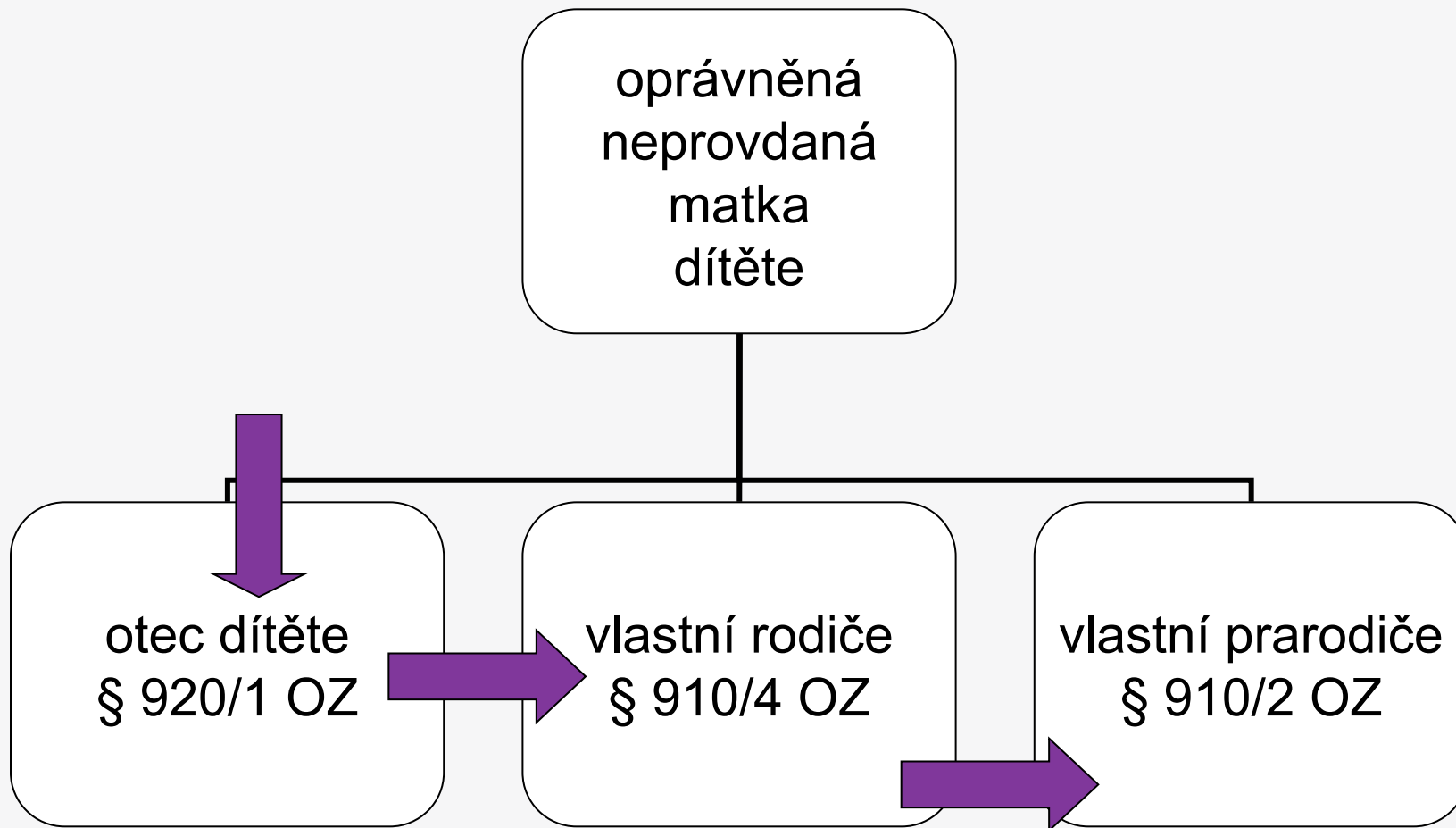
- některé upravuje výslovně zákon
- systematický a účeloslovný výklad
- judikatura

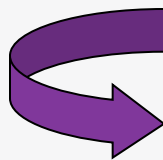

ROZSAH VÝŽIVNÉHO

- zákon *nezná objektivizaci výživného* (např. tabulky, procenta, dříve: metoda soudce Gerlicha), min. nebo max. výši (Slovensko: 30% životního minima na nezl. dítě); => doporučující tabulky MINISTERSTVA SPRAVEDLNOSTI

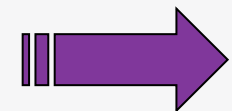
- výživné nemá spotřební charakter

- možnosti, schopnosti a majetkové poměry povinného *reálné i potencionální*: § 913 OZ, § 12/1 ZRP

a

- odůvodněné potřeby oprávněného -
zpravidla stav odkázanosti na výživu § 911 OZ

- *STEJNÁ ŽIVOTNÍ ÚROVEŇ*
- *SLUŠNÁ VÝŽIVA*
- *PŘIMĚŘENÁ VÝŽIVA*
- *NUTNÁ VÝŽIVA* (*VÝŽIVNÉ Z POZŮSTALOSTI*)

Návrh doporučení výše výživného

Věk dítěte	Díl z platu připadající na výživné
0 - 5 let	11 - 15 %
6 - 9 let	13 - 17 %
10 - 14 let	15 - 19 %
15 - 17 let	16 - 22%
18 a více let	19 - 25%

SPLATNOST VÝŽIVNÉHO

- zejména pravidelné měsíční platby - § 921/1 OZ (ale i 14 dnů, čtvrtletně)
- lze i naturálně - osobní péče a poskytování bydlení
- výjimky:
 - jednorázové platby
 - § 920/2, 3 OZ „zálohování“ výživného pravděpodobným otcem“
 - § 761 OZ „koupě rozvodu“ ODBYTNÉ
 - § 918 OZ „zálohování“ výživného rodičem
 - x zálohování výživného státem (Slov., Rak.)
 - ČR: zákon č. 588/2020 Sb., o náhradním výživném

ÚROKY Z PRODLENÍ

§ 1970 OZ

„Po dlužníkovi, který je v prodlení se splácením **peněžitého dluhu**, **může** věřitel, který řádně splnil své smluvní a zákonné povinnosti, požadovat zaplacení úroku z prodlení, ledaže dlužník není za prodlení odpovědný. Výši úroku z prodlení stanoví vláda nařízením; neujednají-li strany výši úroku z prodlení, považuje se za ujednanou výše takto stanovená.“

novela § 921/2 OZ

„Po osobě výživou povinné, která je v prodlení s **placením výživného**, **může** osoba oprávněná požadovat zaplacení úroku z prodlení.“

novela § 472a ZŘS

„(1) Rozhoduje-li soud o **výživném pro nezletilé dítě**, **může** v rozhodnutí uložit i povinnost zaplatit úrok z prodlení. O úroku z prodlení soud rozhodne jen na návrh.

(2) Povinnost zaplatit úrok z prodlení lze uložit i pro dávky výživného splatné v budoucnu, dostane-li se osoba výživou povinná s jejich placením do prodlení.“

https://www.epravo.cz/top/clanky/jak-vymahat-uroky-z-prodleni-z-vyzivneho-formulovat-zalobni-petit-106667.html?utm_medium=email&utm_source=newsletter&utm_campaign=novinky-epravo-cz-29-11-2017

ZAPOČTENÍ

- znamená zánik závazku (např. tzv. smluvený rozvod)
- § 1988/1 OZ zákaz započtení u nezletilých nesevěprávných
 - sankce: absolutní neplatnost

VALORIZACE VÝŽIVNÉHO !?

- legislativní návrhy z poloviny 90. let
- valorizační klauzule v rozsudku
- doposud nebyly přijaty

ZMĚNA POMĚRŮ

- *clausula rebus sic stantibus x rei iudicata*
- § 99 o. s. ř.
- *snížení, zvýšení, zrušení soudem*

- *snížení nebo zrušení výživného u nezletilých dětí:
spotřebované výživné se nevrací*

ZÁNİK VYŽIVOVACÍ POVINNOSTI

■ absolutní:

- se zánikem statusu
- uzavřením manželství
- uplynutím doby

■ relativní:

- pomine-li stav odkázanosti na výživu
 - dítě je přechodně schopné se samo živit
- podstatná změna poměrů
 - ztráta zaměstnání, nemoc, soc. potřebnost, podnikatelské riziko, vazba

BEZDŮVODNÉ OBOHACENÍ

- následný regres
- § 2991 - 3005 OZ
 - popření otcovství
 - předběžné opatření dle § 920/2 OZ

VYMÁHÁNÍ VÝŽIVNÉHO

■ Proces

- Předběžná vykonatelnost
- Přednostní pohledávka
- Zvláštní postavení v rámci insolvence a exekuce

■ Motivace

- „neplatíš, nejezdíš“

■ Sankce

- Trestněprávní odpovědnost

■ CIZINA

- zálohování výživného státem a náhradní výživné

www.vyzivne.com
www.alimentydetem.cz
www.vasevyzivne.cz

MOTIVACE

EXEKUČNÍ ŘÁD (z. č. 120/2001 Sb.)

§ 71a Exekuce pozastavením řidičského oprávnění

(1) Exekuční příkaz k pozastavení řidičského oprávnění povinného může exekutor vydat pouze tehdy, jestliže je v exekuci vymáhán **nedoplatek výživného na nezletilé dítě anebo na zletilé dítě do 26 let věku, které se soustavně připravuje studiem na své budoucí povolání.**

(2) Exekuční příkaz se doručí orgánu, který vede **registr řidičů** podle zvláštního právního předpisu, oprávněnému a povinnému. Orgánu, který vede registr řidičů, nesmí být exekuční příkaz doručen dříve než povinnému.

(3) Dnem doručení exekučního příkazu povinnému se povinnému pozastavuje řidičské oprávnění udělené podle zvláštního právního předpisu. Po dobu pozastavení řidičského oprávnění držitel řidičského oprávnění **nesmí řídit motorová vozidla.** Exekuční příkaz se povinnému doručuje do vlastních rukou.

(4) Exekutor zruší exekuční příkaz pozastavením řidičského oprávnění,

a) prokáže-li povinný, že k uspokojování základních životních potřeb svých a osob, ke kterým má vyživovací povinnost, nezbytně potřebuje své řidičské oprávnění, nebo

b) zaplatí-li povinný nedoplatek výživného na nezletilé dítě anebo na zletilé dítě do 26 let věku, které se soustavně připravuje studiem na své budoucí povolání.

Zrušení exekučního příkazu exekutor oznámí orgánu, který vede registr řidičů podle zvláštního právního předpisu.

SANKCE

TRESTNÍ ZÁKONÍK (z. č. 40/2009 Sb.)

196 Zanedbání povinné výživy

- (1) Kdo **neplní**, byť i z nedbalosti, svou **zákonou povinností vyživovat** nebo **zaopatřovat** jiného po dobu delší než čtyři měsíce, bude potrestán **odnětím svobody** až na jeden rok.
- (2) Kdo se úmyslně vyhýbá plnění své zákonné povinnosti vyživovat nebo zaopatřovat jiného po dobu delší než čtyři měsíce, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.
- (3) Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta bude pachatel potrestán, vydá-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 oprávněnou osobu nebezpečí nouze.

196a Zvláštní ustanovení o trestání

Pachateli trestného činu zanedbání povinné výživy (196) může soud uložit jako přiměřené omezení a přiměřené povinnosti uvedené v 48 odst. 4 i přiměřené omezení, aby **se zdržel řízení motorových vozidel**. Toto přiměřené omezení soud uloží zejména tehdy, je-li důvodná obava, že povinnost uhradit dlužné výživné bude mařena nebo ztěžována.

337/1a Maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání

- (1) Kdo maří nebo podstatně ztěžuje výkon rozhodnutí **soudu nebo jiného orgánu veřejné moci** tím, že
- a) vykonává činnost, která mu byla takovým rozhodnutím zakázána nebo pro kterou mu bylo odňato příslušné oprávnění podle jiného právního předpisu nebo pro kterou takové oprávnění pozbyl...
- bude potrestán **odnětím svobody** až na dvě léta.

ZÁLOHOVÁNÍ VÝŽIVNÉHO STÁTEM A NÁHRADNÍ VÝŽIVNÉ

- Zálohování výživného státem (Polsko) - stát či obec přebírají vymáhání
- Fond náhradního výživného (Slovensko)

NÁHRADNÍ VÝŽIVNÉ V ČESKU

- **ZRUŠEN** určitý kompenzační mechanismus v rámci PSocZab zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi
 - § 32 - příspěvek na živobytí - část příspěvku na živobytí nahrazující neplacené výživné
- nový zákon č. 588/2020 Sb., o náhradním výživném pro nezaopatřené dítě
 - sociální dávka
 - oprávněná osoba: nezaopatřené dítě dle z. č. 117/1995 Sb., o st. soc. podpoře, trvalý pobyt (i zletilý student - do 26 let)
 - příjemce: osoba, k jejímž rukám je placeno
 - povinný: osoba dle exekčního titulu
 - výše: částka až 3 000 Kč měsíčně (zásadně) se stanovuje na 4 měsíce, lze podat znovu
 - výplata: měsíčně zpětně, nejdříve za měsíc podání žádosti
 - orgán rozhodující o žádosti a přechodu pohledávky na stát: Úřad práce
 - výzva na vstup státu do exekuce
 - nárok zaniká nejpozději po 24 výplatách

KOMENTÁŘE WOLTERS KLUWER

Eva Janková
Gabriela Obermannová

Zákon o náhradním výživném

Komentář

 Wolters Kluwer

Autorky v textu využily svoji dlouholetou praxi z Ministerstva práce a sociálních věcí, včetně přípravy samotného zákona o náhradním výživném. I díky tomu komentář přehledně vysvětluje podstatu a praktické souvislosti nové sociální dávky náhradního výživného a obsahuje řadu praktických příkladů výpočtu různých variant náhradního výživného (v plné či částečné výši). Bude tak důležitou každodenní pomůckou pro práci úředníků orgánů sociálně-právní ochrany dětí a Úřadů práce, advokátů zabývajících se rodinným právem, ale např. i soudních exekutorů či soudců.